Пише: BBC
среда, 17 фебруар 2010 08:02

(BBC, 15.2.2010)

Заједничка европска валута свечано је лансирана у Франкфурту на почетку 1999. године а националне валуте 16 чланица ЕУ су сасвим повучене из оптицаја три године касније. Године 2002, на великој хладноћи, људи су у редовима чекали да купе пакетиће са кованим евроцентима, који су истовремено пуштени у промет у 12 првобитних чланица еврозоне.

Откако је уведен, евро је постао део свакодневице у 16 од 27 земаља чланица Европске уније. Користи се, уз то, у још пет европских земаља, а чак и у Британији, која се снажно одупире монетарној унији, у многим продавницама цене су, осим у фунтама, изражене у еврима. Но, коме је прво пала на памет идеја заједничке валуте у Европи?

Идеја стара више деценија...

Жан Реј, тадашњи председник Европске комисије, одржао је 1969. године говор у коме је указао на потребу тешње монетарне и економске сарадње.

То није било и прво помињање монетарне уније – 40 година раније, непосредно уочи озлоглашеног слома берзе на Волстриту, немачки политичар Густав Штресман предложио је увођење јединствене европске валуте да би се смањили трошкови пословања у националним валутама. Светска економска криза из 1929. године и, потом, Други светски рат, привремено су зауставили такве идеје.

... Оживљена крајем педесетих

"Никада раније није било далекосежнијег предлога да се обезбеди запосленост у садашњем тренутку и повећа продуктивност у будућности. Вредно смо радили, далеко

од очију јавности, у хладним шумама и планинама Њу Хемпшира, али сумњам да свет схвата сву величину и значај нашег подухвата."

Подухват о коме је својевремено говорио један од учесника конференције у Бретон Вудсу (у САД) били су споразуми које су јула 1944., док је рат у Европи још беснео, потписали представници 40 земаља. У Бретон Вудсу рођени су Међународни монетарни фонд и Светска банка, а долар је постао неприкосновена валута у светској трговини.

Крајем педесетих година, превирања на светским берзама довела су до девалвације француског франка и ревалвације немачке марке, а на дневни ред поново је дошла заједничка европска валута.

"Бретонвудски систем изједначио је долар са златом. Долар је постао универзално и поштовано платежно средство управо зато што је био конвертибилан у злато. Двадесет пет година касније, те претпоставке више не важе", говорио је 1973. године британски премијер Едвард Хит, велики присталица европских интеграција.

Монетарна унија и "змија у тунелу"

Годину дана раније шест чланица Европске заједнице покушале су да погурају монетарну интеграцију такозваним механизмом "змија у тунелу". Тај механизам омогућавао је валутама са пливајућим курсевима, змијама, да се крећу у уским оквирима дозвољене промене курса у односу на долар, односно тунел. Светска нафтна криза ставила је тачку на ту замисао, а змија се после мање од две године измигољила из тунела.

Заговорници јединствене валуте, првенствено Французи и Немци, нису се, међутим, предавали. Године 1979. створен је фиксни, али прилагодљив валутни систем у који су ушле све европске валуте изузев британске.

Британију је у то време предводила изразито евроскептична Маргарет Тачер.

"Председник Европске комисије, гдин Делор је пре неки дан рекао да жели да Европски парламент буде демократски изабрано тело Заједнице, да комисија буде њен извршни орган, а да Савет министара буде Сенат. То не долази у обзир", рекла је пркосно Маргарет Тачер у британском парламенту 1990. године.

Вишедеценијски пројекат

Свега неколико дана затим је коначно утврђен датум успостављања европске централне банке (ЕЦБ) и јединствене европске валуте (евра). У том тренутку процес је већ био незаустављив, мада ће проћи још пуних десет година тешких преговора и ценкања пре него што је евро пуштен у оптицај.

Но, то можда и није тако дуго, имајући у виду препреке на путу, подсетио је тадашњи председник Европске комисије Жак Сантер.

"Било нам је потребно 40 година да уведемо евро, али то у историјским размерама није много – Америци је било потребно 70 година да наметне долар као заједничку светску валуту", говорио је Жак Сантер подржавајући будућност евра.

Искушења данас

Данас, више од деценије пошто је лансиран евро, његова даља судбина је под знаком питања због кризе која потреса презадужену Грчку. Демонстранти у Грчкој маштовитим акцијама изражавају незадовољство мерама владе за сузбијање тешке економске кризе, која је пољуљала целу еврозону.

Грчка је 2001. године са много одушевљења усвојила заједничку европску валуту – док се данас често чује питање да ли ће Грци и убудуће остати привржени евру – и да ли ће еврозона задржати Грчку у свом окриљу?